

NOTA BREU

Antitrichia californica* (Leucodontaceae), nova espècie per a Catalunya**Antitrichia californica* (Leucodontaceae), new species for Catalonia**

César Pedrocchi-Rius* & Miquel Jover Benjumea**.***

* Mas Casa Nova del Prat. 08180 Moià, Barcelona.

** LAGP-Flora i Vegetació. Institut de Medi Ambient. Universitat de Girona. Campus de Montilivi. 17003 Girona.

*** Naturalistes del Montnegre i la Tordera (NatMont)

Autor per la correspondència: César Pedrocchi-Rius: A/e: cpedrocchi@gmail.com

Rebut: 20.05.2022. Acceptat: 24.05.2022. Publicat: 30.06.2022

***Antitrichia californica* Sull.**

La Conca de Barberà: Vimbodí i Poblet, Serrat de l'Arena, recobrint blocs exposats de diorita prop de la pista que puja a la Casa Forestal de La Pena, 860 m, 31TCF3980, 24-IX-2021, *leg.* C. Pedrocchi-Rius & M. Jover Benjumea (HGI-Br 1026); Vimbodí i Poblet, a la Mola d'Estats, terraprimers exposats sobre gresos silícics vermells del Buntsandstein, 1125 m, 31TCF3776, 16-III-2022, *leg.* C. Pedrocchi-Rius & M. Jover Benjumea (BC 983975; BCN-Bryo 3964) (Fig. 1).

Molsa de la família de les leucodontàcies, present a bona part de la península Ibèrica des de Portugal fins al sistema

Ibèric (Fig. 2), així com també a l'illa de Mallorca (Brugués *et al.*, 2021), on creix tant sobre roques de natura diversa com sobre troncs de diverses espècies d'arbres entre els 400 i 1800 d'altitud sobre el nivell del mar (Fuertes & Oliván, 2014). Es diferencia d'*A. curtispindula* pels fil·lids dels caulidis secundaris lleugerament més curts (1,5-1,7 mm vs. 1,8-2,5 mm) i no plegats longitudinalment (Fig. 1a), curtament acuminats (llargament acuminats en *A. curtispindula*) i amb l'apex de la cèl·lula terminal dels fil·lids amb 1 o 2 dents no bifurcades (en *A. curtispindula* aquesta cèl·lula acaba en 2-3 dents de vegades bifurcades i corbades). També les cèl·lules

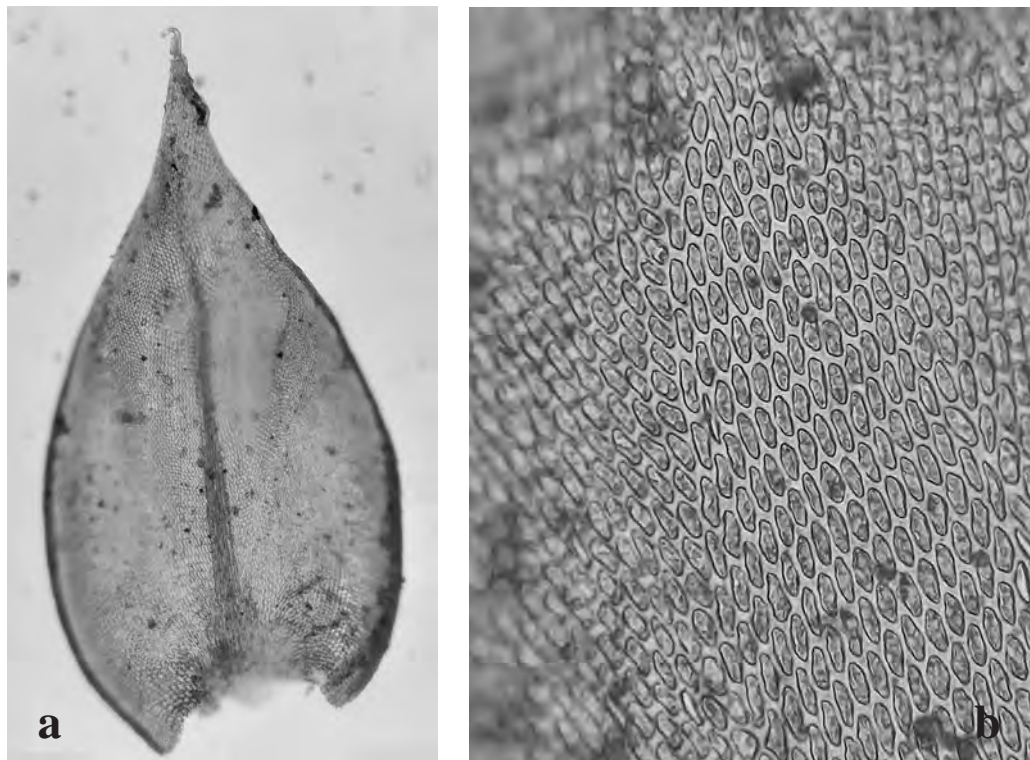

Figura 1. *Antitrichia californica*: a) vista general d'un fil·lidi dels caulidis secundaris, b) cèl·lules mitjanes d'un fil·lidi dels caulidis secundaris (Fotos: César Pedrocchi-Rius).

Figura 2. Distribució d'*Antitrichia californica* a la península Ibèrica, sud de França i nord d'Àfrica, on s'indica la ubicació de les dues localitats noves amb un marcador amb forma estrellada, amb un quadrat les cites descarregades de Gbif.org i amb un triangle les cites descarregades de Gbif.es. La localitat situada a la zona nord de Catalunya correspon a Banyuls de la Marenda (Banyuls-sur-Mer, França) amb un error de coordenades de fins a 5 quilòmetres especificat a la mateixa citació (Thouvenot, 2002). L'espècie també està present a Mallorca (Brugués *et al.*, 2021), tot i que no consta en cap de les plataformes de Gbif.

superiors i mitjanes dels fillidis són un caràcter amb valor taxonòmic, doncs en *A. curtispindula* tenen forma de romboïdal a vermicular i amb els extrems subaguts, mentre que en *A. californica* són romboidals amb els extrems d'obtusos a arrodonits (Fig. 1b) (Fuentes & Oliván, 2014).

Durant l'elaboració del catàleg dels briòfits del Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet, encarregat pel l'òrgan gestor del mateix Paratge, vàrem trobar aquesta espècie creixent sobre diorites exposades en una tartera propera a la pista forestal de La Pena, a uns 860 metres d'altitud. Posteriorment, vam trobar una segona localitat a la Mola d'Estats, en aquest cas sobre terraprimers exposats sobre gresos silícics del Buntsandstein. Ambdues subpoblacions estan formades per diverses catifes amb una extensió d'entre 10 i 1000 cm², sovint barrejades amb d'altres molses pleurocàrpiques com *Leucodon sciuroides* o *Hypnum cupressiforme*, esteses per una àrea d'aproximadament d'entre 50 i 150 m².

En els exemplars recollits, si bé els caràcters diferencials s'acomplien en la majoria de fillidis dels caulidis secundaris, sovint la mida dels fil·lids arribava als 2 mm i molt ocasionalment les cèl·lules mitjanes de la làmina eren allargades. Es van revisar plecs d'*A. californica* (BC 844595 i BC 844597) i es va comprovar que els caràcters essencials també apareixien en aquestes mostres i que les diferències amb espècimens d'*A. curtispindula* (BC 844596) eren molt evidents.

Es tracta d'una espècie inclosa a la «Lista Roja de España peninsular y balear» (Brugués & González-Mancebo, 2012)

amb la categoria LC, tant pel que fa al conjunt de l'Estat Espanyol com per a l'Espanya peninsular i les Illes Balears. A Catalunya el seu grau d'amenaça no ha estat avaluat, ja que és una espècie que no havia estat mai citada (Sáez *et al.*, 2019). La població del Serrat de l'Arena creix sobre roquissars que no semblen estar sotmesos a cap amenaça imminent més enllà d'una aforestació a llarg termini (dificultada per la migradesa del sòl), i la seva extensió sembla suficient com per garantir la continuïtat de l'espècie. En canvi, la localitat de la Mola d'Estats pot veure's amenaçada si es donés un augment de la freqüentació, i per tant del trepig, per parts dels excursionistes que visiten aquest cim.

Agraïments

Agrair a en Juan Guerra, del Departament de Biologia Vegetal de la Universitat de Múrcia, la confirmació d'aquesta espècie i a Louis Thouvenot per els aclariments sobre la cita de Banyuls de la Marenda. També a la Neus Nualart i a l'Iván Pérez-Lorenzo de l'Institut Botànic de Barcelona, per les facilitats donades a l'hora de revisar els plecs d'*Antitrichia*. Aquesta troballa es va produir en el marc de l'estudi de la flora dels briòfits del PNIN de Poblet, finançat per aquest espai natural protegit.

Bibliografia

- Brugués, M., Cros, R. M., Sérgio, C. & Fuentes, E. 2021. *Antitrichia californica*. In: Brugués, M., Cros, R. M. & Sérgio, C. Cartografia de Briòfits. Península Ibèrica i Illes Balears. Accessible a: <https://gis.geovincles.com/briofits/>. [Data de consulta: 19 d'abril de 2022]
- Brugués, M. & González-Mancebo, J. M. 2012. Lista Roja de los Briófitos Amenazados de España (p. 26-42). In: R. Garilleti & B. Albertos (Coord.). *Atlas y Libro Rojo de los Briófitos Amenazados de España*. Ed. Organismo Autónomo Parques Nacionales, Madrid. 288 p.
- Fuentes, E. & Oliván, G. 2014. Leucodontaceae (p. 155-163). In: Guerra, J., Cano, M.J. & Brugués, M. (eds.) *Flora Briofítica Ibérica*. Vol. V. Universidad de Murcia, Sociedad Española de Briología, Murcia. 318 p.
- GBIF.org. 2022. Descarga de registros de GBIF.org. Accessible a: <https://doi.org/10.15468/dl.rw4brf>. [Data de consulta: 22 d'abril de 2022]
- GBIF.es. 2022. Descàrrega de registres de GBIF.es. Accessible a: <https://www.gbif.es> [Data de consulta: 22 d'abril de 2022]
- QGIS.org. 2022. Sistema d'Informació Geogràfica QGIS Hannover 3.16.3. QGIS Association. <http://www.qgis.org>. [Data de consulta: 9 de maig de 2022]
- Sáez, L., Ruiz, E. & Brugués, M. 2019. Bryophyte flora of Catalonia (Northeastern Iberian Peninsula): Checklist and Red List. *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 51: 1-126.
- Thouvenot, L. 2002. Flore bibliographique des Bryophytes du département des Pyrénées-Orientales. *Naturalia Ruscinonensia*, 11: 3-72..